

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра сучасної української мови

Комунікативно-інтенційний простір
українськомовного дискурсу
(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
навчальної дисципліни за вибором
підготовки аспіранта
(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

Чернівці
2016

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
(повне найменування вищого навчального закладу)

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Шабат-Савка Світлана Тарасівна – доктор філологічних наук, доцент, професор кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„Комунікативно-інтенційний простір
українськомовного дискурсу”
 (за вимогами ECTS)

Мета викладання навчальної дисципліни – репрезентувати комунікативно-інтенційний простір українськомовного дискурсу на матеріалі різностильових текстів й уснорозмовного мовлення; схарактеризувати антропозорієнтований характер комунікативної інтенції як міжрівневої лінгвістичної категорії й окреслити її змістовий обшир та засоби вербалізації в українській мові.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є комунікативно-інтенційні особливості українськомовного дискурсу.

Курс II	Галузь знань	Характеристика навчальної дисципліни
Семестр – 2 Кількість кредитів ECTS – 3 Тижневих годин –	<u>03 Гуманітарні науки</u>	<i>Тип:</i> за вибором <i>Загальна кількість годин</i> – 90 год. Аудиторних – 60 год. Лекції – 30 год. Практичні заняття – 30 год. Самостійна робота – 30 год.

Завдання – розглянути комунікативно-модальні та жанрово-стильові вияви українськомовного дискурсу; проаналізувати основні лексико-граматичні маркери тих чи тих інтенцій, здійснити їхню систематизацію.

Компетенції, якими має оволодіти аспірант у процесі вивчення навчальної дисципліни:

знати: найновіші напрями сучасних мовознавчих досліджень у царині української дискурсології і текстознавства, комунікативної граматики і лінгвостилістики; основні лінгвометодологічні засади дослідження тексту і дискурсу; основні напрацювання українських учених в галузі комунікативної лінгвістики та категорійного синтаксису; типологічні вияви інтенцій та їхні засоби реалізації.

вміти: характеризувати маркери вербалізації інтенцій розповідності, запиту, спонування та оптативності в українськомовному дискурсі; визначати термінообшир поняття „інтенція” у практиці дисциплін гуманітарного циклу (філософії, психології, літературознавства, лінгвістики).

Форми проведення занять: лекції, практичні заняття, самостійна робота (ІНДЗ). Організація роботи слухачів передбачає поняттєво-категоріальний масив з кожної теми, контрольні питання та самостійні завдання, роботу з науковою та довідковою літературою, а також розв’язання проблемних ситуацій та дослідно-творчих завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях через індивідуальне і фронтальне усне опитування, бліц-опитування; письмові самостійні роботи (реферати, есе); ведення термінологічного словника; практичні, індивідуальні та

самостійні завдання; робота з діаграмами, графіками, схемами; розв'язання творчих задач; взаємоконтроль слухачів у парах і групах; самоконтроль тощо. Вид семестрового контролю: модульні контрольні роботи, залік.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
(СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ)
з навчальної дисципліни
„Комунікативно-інтенційний простір
українськомовного дискурсу”
(II курс – 2 семестр)

№ п / п	Зміст	Лекції	Практ. заняття	Інд. роб.	Самост. робота	Разом
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Лексико-граматична вербалізація комунікативних інтенцій в українськомовному дискурсі						
1.1.	Тема 1. Українськомовний дискурс як універсальний спосіб презентації інтенцій мовця	2	2	–	3	7
1.2.	Тема 2. Когнітивно-ментальні інтенції: змістовий обшир і засоби вербалізації	2	2	–	3	7
1.3.	Тема 3. Емотивно-аксіологічні інтенції в психоментальному просторі мовної особистості	2	2	–	–	4
1.4.	Тема 4. Іntenції розповідності, їхні вияви та синтаксична вербалізація	2	2	–	3	7
1.5	Тема 5. Іntenції запиту: лексико-граматичні маркери в українськомовному дискурсі	2	2	–	3	7
1.6	Тема 6. Лексико-граматична вербалізація інтенцій спонукання	2	2			4
1.7	Тема 7. Комунікативна інтенція оптативності та засоби її вираження в українській мові	3	3	–	3	

1.8	Модульна контрольна робота № 1					
Змістовий модуль 2. Дискурсивно-жанрова реалізація комунікативних інтенцій в українській мові						
1.9	Тема 1. Текст і дискурс у просторі лінгвістики сьогодення	2	2	–	3	7
2.1	Тема 2. Інтенції естетичності та репрезентація їх у художньому дискурсі	2	2	–	3	7
2.2	Тема 3. Інтенційний простір уснорозмовного дискурсу і фатичної комунікації	2	2		3	7
2.3	Тема 4. Інтенції впливу та реалізація їх у публіцистичному дискурсі	2	2			4
2.4	Тема 5. Вербалізація я-інтенцій в епістолярній комунікації	2	2		3	7
2.5	Тема 6. Експлікація інтенцій сакральності в релігійному дискурсі	2	2		3	7
2.6	Тема 7. Комунікативно-інтенційний простір наукового та офіційно-ділового дискурсу	3	3			6
Модульна контрольна робота № 2						
Усього годин		30	30		30	90

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЛЕКСИКО-ГРАМАТИЧНА ВЕРБАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ІНТЕНЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Тема 1. Українськомовний дискурс як універсальний спосіб презентації інтенцій мовця

Антропоцентричні параметри комунікативної інтенції як лінгвістичної категорії. Мовна особистість і мовець у дискурсивній практиці. Українськомовний дискурс: змістовий обшир інтенцій мовця-українця.

Тема 2. Когнітивно-ментальні інтенції: змістовий обшир і засоби вербалізації

Психоментальний простір мовної особистості і когнітивно-вербальна база мовця. Пресупозиція як чинник реалізації інтенцій мовця. Ствердження і заперечення як передумова формування комунікативної інтенції.

Тема 3. Емотивно-аксіологічні інтенції в психоментальному просторі мовної особистості

Інтенції емоційності в дискурсивній практиці мовців. Аксіологічні інтенції та засоби їхньої вербалізації в українськомовному дискурсі.

Тема 4. Інтенції розповідності, їхні вияви та синтаксична вербалізація

Розповідність та оповідність: змістовий потенціал. Розповідність і переповідність як вияви інтенцій. Розповідне висловлення як оптимальний маркер експлікації інтенцій розповідності.

Тема 5. Інтенції запиту: лексико-граматичні маркери в українськомовному дискурсі

Обсяг і засоби вираження питальної модальності в українській мові. З'ясувальна інтенція-запит. Уточнювальна інтенція-запит.

Тема 6. Лексико-граматична вербалізація інтенцій спонукання

Синтаксична реалізація інтенцій категоричного спонукання. Лексико-граматична репрезентація інтенція пом'якшеного спонукання. Інтенції сугестивного спонукання: функційно-змістовий потенціал і засоби вербалізації.

Тема 7. Комунікативна інтенція оптативності та засоби її вираження в українській мові

Місце оптативних висловлень у граматичній теорії. Функційно-змістовий обсяг інтенцій оптативності. Лексико-граматичні маркери репрезентації інтенцій оптативності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ДИСКУРСИВНО-ЖАНРОВА РЕАЛІЗАЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ІНТЕНЦІЙ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Тема 1. Текст і дискурс у просторі лінгвістики сьогодення

Текст і текстові одиниці в системі українського синтаксису. Складне синтаксичне ціле і надфразна єдність. Період як маркер інтенцій мовця. Дискурс і мовленнєвий жанр.

Тема 2. Іntenції естетичності та репрезентація їх у художньому дискурсі

Жанрові вияви художнього дискурсу. Експлікація інтенцій естетичності в поетичному тексті. Експлікація інтенцій естетичності в прозовому тексті. Естетика драматичного тексту.

Тема 3. Іntenційний простір уснорозмовного дискурсу і фатичної комунікації

Реченнєві еквіваленти в уснорозмовному дискурсі. Діалогічні моделі як засоби вербалізації інтенцій розмовності. Фатична комунікація і метакомунікативні інтенції.

Тема 4. Іntenції впливу та реалізація їх у публіцистичному дискурсі

Іntenцій обшир публіцистичного дискурсу. Іntenція впливу як домінанта публіцистичного дискурсу. Синтаксичні репрезентанти інтенцій впливу в українськомовному дискурсі.

Тема 5. Вербалізація я-інтенцій в епістолярній комунікації

Епістолярний дискурс і мовна особистість. Змістовий обшир я-інтенцій в епістолярних текстах. Звертання в епістолярній комунікації. Засоби вербалізації інтенцій мовця в епістолярному дискурсі.

Тема 6. Експлікація інтенцій сакральності в релігійному дискурсі

Жанрові вияви релігійного дискурсу. Функційно-змістовий потенціал інтенції сакральності в молитовному дискурсі. Іntenції сакральності в проповідницькому дискурсі.

Тема 7. Комунікативно-інтенційний простір наукового та офіційно-ділового дискурсу

Комунікативно-функційний діапазон наукового та офіційно-ділового дискурсу. Науковий дискурс як релевантний спосіб вербалізації інтенцій аргументування. Репрезентація інтенцій регламентування в офіційно-діловому дискурсі.

Методичне забезпечення

1. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : „Букрек”, 2014. – 412 с.
2. Шабат-Савка С. Категорія комунікативної інтенції : типові вияви та синтаксична реалізація в сучасній українській мові / Світлана Шабат-Савка // Українська мова. – 2013. – № 1 (45). – С. 104 – 114.
3. Шабат-Савка С. Т. Функціональна транспозиція синтаксичних одиниць : [конспект лекцій] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : Рута, 2001. – 48 с.
4. Українська грамати́ка в іменах : енциклопедичний словник-довідник : [науково-довідкове видання] / упорядники Загнітко Анатолій, Балко Марина. – Донецьк : ДонНУ, 2013. – 426 с.

Рекомендована література

Базова

1. Андерш Й. Ф. Інтенція / Й. Ф. Андерш // Українська мова : [енциклопедія / редкол. : Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – К. : Вид-во „Українська енциклопедія” ім. М. П. Бажана, 2000. – С. 207.
2. Бахтін М. Висловлювання як одиниця мовленнєвого спілкування / Михайло Бахтін // Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / [за ред. М. Зубрицької]. – Львів : Літопис, 2001. – С. 406 – 415.
3. Бацевич Ф. С. Лінгвістична генологія : проблеми і перспективи / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2005. – 264 с.
4. Бацевич Ф. С. Нариси з лінгвістичної прагматики : [монографія] / Ф. С. Бацевич. – Львів : ПАІС, 2010. – 336 с.
5. Бацевич Ф. С. Природність спілкування як лінгвопрагматична категорія / Ф. С. Бацевич // Мовознавство. – 2011. – № 1. – С. 3 – 12.
6. Бевзенко С.П. Історія українського мовознавства: Історія вивчення української мови / С. П. Бевзенко. – К.: Вища школа, 1991.- 231с.
7. Богдан С. К. Мовний етикет українців : традиції і сучасність / С. К. Богдан. – К. : Рідна мова, 1998. – 475 с.
8. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К. : Наукова думка, 1992. – 224 с.Єрмоленко С.Я. Аспекти дослідження літературної мови / С. Я. Єрмоленко // Мова і культура нації. – Львів, 1990.
9. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і дискурс / М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Видавничо-дизайнерський відділ ЦІТ Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, 2008. – 296 с.
10. Гуйванюк Н. В. Слово – Речення – Текст : [вибрані праці] / Н. В. Гуйванюк. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – 664 с.Загнітко А.П. Сучасні лінгвістичні теорії: Монографія / А. П. Загнітко. – Вид. 2-ге, випр. і доп. – Донецьк: ТОВ „Юго-Восток, Лтд”, 2007. – 219 с.
11. Дудик П. С. Синтаксис сучасного українського розмовного літературного мовлення / П. С. Дудик. – К. : Наукова думка, 1973. – 288 с.

12. Іванишин І. Мова і нація / І. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 217с.
13. Єрмоленко С. Я. Синтаксис і стилістична семантика / С. Я. Єрмоленко. – К. : Наукова думка, 1982. – 212 с.
14. Жайворонок В. В. Українська етнолінгвістика : Нариси / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2007. – 262 с.
15. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту : Теорія і практикум : [науково-навчальний посібник] / А. П. Загнітко. – Донецьк : ТОВ „Юго-Восток Лтд”, 2007. – С. 23 – 28.
16. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту : [навчальний посібник] / І. М. Кочан. – К. : Знання, 2008. – 423 с.
17. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2006. – 716 с.
18. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 712 с.
19. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: В.М.Русанівський, О.О.Тараненко (співголови), М.П. Зяблюкта ін. - К.: Укр. енцикл., 2002. -752 с.
20. Шабат-Савка С. Т. Категорія комунікативної інтенції в українській мові : [монографія] / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : „Букрек”, 2014. – 412 с.

Додаткова

1. Бережан Л. Семантичні моделі категорії спонукальності в сучасній українській мові / Лариса Бережан // Актуальні проблеми граматики : зб. наук. пр. – Кіровоград : КДПУ, 1997. – С. 166 – 173. Шабат-Савка С. Т. Типологічні вияви інтенцій у дискурсі фатичної комунікації / С. Т. Шабат-Савка // Вісник Одеського національного університету. Серія : Філологія : [наук. журнал]. – Одеса, 2014. – Т. 19. – Вип. 4(10). – С. 145 – 152.
2. Бибики С. П. Оповідність в українській художній прозі : [монографія] / С. П. Бибики. – Київ – Луганськ : ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2010. – 288 с.
3. Городенська К. Г. Семантична структура імператива / К. Г. Городенська // Актуальні проблеми граматики : [зб. наук. пр.]. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 1996. – Вип. 1. – С. 63 – 68.
4. Гуйванюк Н. Перспективи сучасної комунікативної граматики / Ніна Гуйванюк // Науковий вісник Чернівецького національного університету : [зб. наук. пр. / наук. ред. Б. І. Бунчук]. – Чернівці : Рута, 2007. – Вип. 321 – 322 : Слов'янська філологія. – С. 222 – 228.
5. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського художнього дискурсу : [монографія] / Н. В. Кондратенко. – К. : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2012. – 328 с.
6. Кононенко В. І. Символи української мови / В. І. Кононенко. – Івано-Франківськ : Плай, 1996. – 272 с.
7. Крупа М. П. Лінгвістичний аналіз художнього тексту / М. П. Крупа. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. – 416 с.
8. Мірченко М. В. Структура синтаксичних категорій : [монографія] / М. В. Мірченко. – Луцьк : Вежа, 2001. – 340 с.

9. Ніка О. І. Дискурсивні категорії і модус / О. І. Ніка // Актуальні проблеми української лінгвістики : теорія і практика : зб. наук. пр. – К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2010. – С. 3 – 11.
10. Радевич-Винницький Я. Етикет і культура спілкування / Ярослав Радевич-Винницький. – К. : Знання, 2006. – 291 с.
11. Радзівська Т. В. Нариси з концептуального аналізу та лінгвістики тексту. Текст – Соціум – Культура – Мовна особистість : [монографія] / Т. В. Радзівська. – К. : ДП „Інформативно-аналітичне агентство”, 2010. – 491 с.
12. Скаб М. С. Граматика апеляції в українській мові / М. С. Скаб. – Чернівці : Місто, 2002. – 272 с.
13. Сологуб Н. Мова художнього твору як текст / Надія Сологуб // Науковий вісник Чернівецького національного університету : [зб. наук. пр. / наук. ред. Б. І. Бунчук]. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2009. – Вип. 475 – 477 : Слов’янська філологія. – С. 497 – 500.
14. Хомік О. Є. Український вербальний оберэг: семантика і структура : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 „Українська мова” / Хомік Олена Євгенівна. – Х., 2005. – 20 с.
15. Храмова В. До проблеми української ментальності / Вікторія Храмова // Українська душа. – К. : Фенікс, 1992. – 128 с.
16. Чабаненко В. А. Мовні контрасти і мовна експресія / В. А. Чабаненко // Мовознавство. – 1979. – № 2. – С. 44 – 49.
17. Чередниченко І. Г. Нариси з загальної стилістики сучасної української мови / І. Г. Чередниченко. – К. : Рад. шк., 1962. – 386 с.
18. Шабат-Савка С. Т. Іntenційний простір мовної особистості й соціокультурний контекст процесу спілкування / С. Т. Шабат-Савка // Наукові праці Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка : Філологічні науки. – Кам’янець-Подільський : Аксіома, 2015. – Вип. 38. – С. 354 – 360.
19. Шабат-Савка С. Т. Комунікативна інтенція як міжрівнева лінгвістична категорія / С. Т. Шабат-Савка // Мовознавчий вісник : [зб. наук. пр. / відп. ред. Г. І. Мартинова]. – Черкаси, 2015. – С. 114 – 120.
20. Шабат-Савка С. Комунікативна інтенція оптативності : змістовий обшир і засоби вербалізації / Світлана Шабат-Савка // Граматичні студії : зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т; наук. ред. А. П. Загнітко. – Вінниця : ТОВ „Нілан-ЛТД”, 2015. – С. 75 – 79.
21. Шабат-Савка С. Жанрові вияви інтенцій регламентування в офіційно-діловому дискурсі / Світлана Шабат-Савка // Лінгвостилістичні студії : науковий журнал / [редкол. : С. К. Богдан (голов. Ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, 2015. – Вип. 2. – С. 221 – 229.
22. Шабат-Савка С. Комунікативна інтенція в контексті категорійних величин синтаксису / Світлана Шабат-Савка // Типологія та функції мовних одиниць : наук. журн. на пошану член-кореспондента НАН України Івана Романовича Вихованця / [редкол. : Н. М. Костусяк (гол. ред.) та ін.]. – Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – № 2(4). – С. 249 – 260.

23. Шабат-Савка С. Дискурсивно-жанрові репрезентанти інтенції розмовності : толерантний / атолерантний діалог / Світлана Шабат-Савка // Dialogul slaviștilor la începutul secolului al XXI-lea : [editori : Katalin Balázs и Ioan Herbil]. – Cluj-Napoca : Casa Cărții de Știință, 2015 – С. 148 – 157.

24. Шабат-Савка С. Т. Функційно-змістовий діапазон і засоби вербалізації інтенцій сугестивного спонування / С. Т. Шабат-Савка // Вісник Київського національного лінгвістичного університету : Серія Філологія : [зб. наук. пр. / головн. ред. М. П. Баган]. – К. : Видавничий центр КНЛУ, 2015. – Т. 18. – № 2. – С. 203 – 210.

25. Шабат-Савка С. Іntenція мовця і типологічні вияви комунікації / Світлана Шабат-Савка // Наукові записки. – Випуск 146. – Серія : Філологічні науки. – Кіровоград : Видавець Лисенко В. Ф., 2016. – С. 84 – 89.

15. Інформаційні ресурси

1. Новинні стрічки (online-новини).
2. Підписки на електронні копії періодичних видань.
3. Доступ до електронних архівів і баз даних, що містить інформацію з найрізноманітніших питань:
 - Український правопис (повний текст, роз'яснення) // <http://slovoua.com/pravorus>
 - Довідник з української мови // <http://javot.net/mova/glav.htm>
 - Електронний підручник з української мови // <http://www.mova.info/pidruchn.aspx>
 - Літературне місто. Онлайн-бібліотека української літератури. Освітній онлайн-ресурс // <http://litmisto.org.ua>
 - Офіційний сайт Української мови // <http://ukrainskamova.at.ua>